

Etnija je skupnost ljudi, ki jih povezuje predvsem skupna kultura in zavest o medsebojni kulturni povezanosti. Pripadniki te etnične skupine se zavedajo svojih kulturnih posebnosti in razlik v primerjavi z drugimi etnijami, ter obratno - druge etnije jim priznavajo te razlike in posebnosti. Pripadnost je pridobljena z rojstvom, zato je pomemben pripisan status. **Sestavine etničnosti** (dejavniki oblikovanja etn.skupin): ozemlje, prepričanje o skupnem izvoru in zgodovinski spomin, skupna kultura, gospodarska enotnost in politična organiziranost. **Ozemlje** je primarni pogoj za nastanek etnije, ki lahko postane pomembna sestavina etnične mitologije. Vprašanje ozemlja je velikokrat izvor medetničnih konfliktov in sporov, saj si isto ozemlje lastijo različne etnične skupnosti. (Izjema so Židje, Romi.) Ozemlje ima emotivni pomen: daje občutek doma, domovine. Etnije zlasti v času formiranja države kot političnega okvirja težijo k širokim ozemelskim zahtevam. Etnično ozemlje ni povezano z državnimi mejami (Baski živijo v Franciji in Španiji). **Prepričanje o skupnem izvoru in zgodovinski spomin**: Zavest o skupnih prednikih iz zgodovinske usode se ohranja s pomočjo raznih mitov in ritualov. Skoraj vsi narodi poznajo mite o lastnem nastanku in njihovi slavnih, junaški zgodovini. Ti miti so izstopali v času oblikovanja narodov in nacij (19., 20. stoletje). Mitološki kraji, osebe, dogodki: povezujejo in poenotijo skupnost, mobilizirajo množice, osmišljajo sedanje dogodke. **Skupna kultura** je celota materialnega in duhovnega ustvarjanja (tradicija, običaji, navade, vrednote...). **Jezič**: je simboličen sistem sporazumevanja; z njim čustvujemo, mislimo, se izražamo. Naučimo se ga v zgodnjem otroštvu v intenzivnih čustvenih stikih s starši, zato ta občutenja prenašamo tudi na pripadnike iste govorne skupine. Izjeme: isti jezik, različne etn. skupine; narod lahko prevzame drug jezik. **Religija**: lahko je združevalni ali razdruževalni dejavnik etnije. Kot povezovalni dejavnik nastopa takrat, ko je neka etnična skupina ogrožena od drugih z drugačno verozavedjo (Poljaki, Iraci, Srbi). **Etnična identiteta**: prepoznavanje in poistovetenje sebe z etnično skupnostjo. Nastane kot posledica kulturnih identifikacij in razlikovanj. Osebna identiteta se razvija od našega rojstva s prepoznavanjem samega sebe, drugih, okolja. Vključeni smo tudi v druge družbene skupine, ki nam služijo kot vir skupinske identitete. Včasih pa je etnična identiteta močnejša od drugih družbenih skupin. **Vzroki**: x človek se rodi kot pripadnik te etnije, zato je ta identiteta **primarna, temeljna** in čustveno obarvana; x pripadnike iste etnije druži prepričanje o skupnem izvoru; x etnična skupina je **nosilca kultura**, ki jo pripadniki sprejmejo in ponotranijo v socializaciji in inkulturaciji. **Etnocentričen** je prepričanje o kulturni večvrednosti, superiornosti lastne etnične skupine, ki se kaže v izrazi etnični zavesti in v podcenjevanju ter zanikanju drugih etničnih skupin. (**Egocentričen** nastane, ko se neka kultura pretirano poveličuje; **evropocentričen** = evropska kultura je pomembnejša od ostalih, druge kulture so manjvredne). **Etnonacionalizem** so različni pojavi in procesi, ki so povezani z zahtevami etničnih skupin po priznanju etnične posebnosti, kulturni, gospodarski, politični neodvisnosti. Zatirane etnične skupine izražajo zahteve po svobodnem razvoju in potrditvi njihove etničnosti. **Etnizem** je izrazita zavest etnične skupine o etnično-kulturnih razlikah in težnje po priznavanju etnične samobitnosti. **Etnična stratifikacija** je družbena slojevitost, ki v neki družbi nastane na podlagi etnične pripadnosti kot tistega ključnega dejavnika, ki je vzrok za višji ali nižji družbeni status oseb. Za različne družbene skupine, ki so zaradi neke določene značilnosti v deprivilegiranim družbenem položaju, uporabljamo izraz **socialne manjšine**. Etnična stratifikacija se pogosto prekriva z razredno stratifikacijo, lahko pa nastopi **statusno neskladje** (primer: Indijci in Kitajci v ZDA). **Etnična distanca** je družbena razdalja med etn.skupinami. Različno rangirane družbene skupine med seboj ne komunicirajo in ne vzpostavljajo stikov (so omejeni, naključni). **Etnična segregacija** je fizično, prostorsko ločeno bivanje pripadnikov različnih etničnih skupin. **Etnični predsodki** so negativna stališča do ljudi drugih etničnih skupin. Kažejo se kot zavračanje, občutki strahu, odpora, sovraštva, pripisovanje kulturne moralne in psihološke manjvrednosti pripadnikom drugih etničnih skupin. **Diskriminacija** se kaže v drugačnem ravnanju in obnašanju do pripadnikov drugih etn.skupin. **Etimocid** je uničevanje kulturnih znamenj posameznih etničnih skupin (spomeniki, kulturne ustanove, cerkve, lahko pa tudi prepoved maternega jezika, nasilno vsiljevanje tujih vrednot, norm, vzorcev vedenja, navad). **Genocid** je fizično uničevanje etničnih skupin (neposredne usmrtitve, koncentracijska taborišča, izgoni, namerno povzročena lakota). Vzroki so ozemelsko-politične koristi vladajočih elit, ki manipulirajo z etnično zavestjo množic za svoje interese. **Rasizem** je prepričanje in temu ustrezno obnašanje, da so ljudje v kulturnem, psihološkem ali moralnem pogledu več ali manjvredni zgolj zaradi določenih fizičnih znakov, ki jih ponavadi imenujemo rasne značilnosti. Temelji na predsodkih in stereotipih o neki skupini in se lahko izraža v vedenju ali dejanjih (žalitev, norčevanje, nasilje). **Rasizem** izvira iz 15. stoletja; ko so Evropejci pričeli osvajati svet, naselili so se na vse ostale celine ter si podredili tamkajšnje avtohtone prebivalce. Afričane so celo odpeljali na druge celine, kot sužnje. Velikokrat so belci zatirali in pobijali domorodna ljudstva ter jih izkoriščali v svoj prid. **White Supremacy**: pomembno vlogo je imela kulturna simbolika - nasprotje med belim (nedolžnost, čistost, dobro) in črnim (umazanost, zlo, nečistost). Še v začetku 20. stoletja so beli rasi razne teorije pripisovale višjo inteligentnost, moč volje, čustveno stabilnost itd. Te razlage so služile opravičevanju kolonialnega nasilja. **Rasizem danes**: **Vzroki za ohranjanje in razvrščanje rasizma**: priseljevanje (v obdobju gospodarske rasti so priseljenci delovna sila, v gosp. brezposelnosti pa krivi za težave in kriminaliteto v družbi), **delovanje množičnih medijev in ustanov** (mediji z izbiro dejanj in dogodkov ter načinom, kako o tem poročajo, lahko ustvarijo negativno podobo etničnih skupin), **delovanje državnih institucij** (v statistiki o kriminalu so etnične skupine prikazane z nadpovprečno stopnjo; **razlog**: pogostejše policijske preiskave etničnih skupin, bolj jih nadzoruje, hitreje osumi, prej pripre), **individualni in družbeni problemi**, še posebej izraziti v sodobni postindustrijski rizični družbi. »**Hate groups**« so skupine, ki jih družita prepričanje o večvrednosti bele rase ter sovraštvo do drugih skupin (narkomanov, brezdomcev, homoseksualcev itd.). To so dokaj zaprte skupine, v katere se zateka mladina z nizko izobrazbo, problemi doma - nasilje, duševne motnje... **White Supremacy**: razvite moderne družbe je imenoval rizične družbe. Hitri razvoj prinaša posamezniku številne prednosti, vendar je izpostavljen tveganjem, negotovosti in strahu. Pomembno vlogo pri tem ima **ksenofobija**; sovraštvo in odpor do tujeve in tujega, ki močno prežema različne sloje družbe. Primer rasističnega vedenja je skrajni odsev individualnih in družbenih problemov, sklicevanje na raso in etničnost pa primeren izgovor za izživetje agresivnosti. **Plemenska skupnost** (naravno, domorodno ljudstvo): je etnična skupina, ki ohranja etnično identiteto preko samosvojega jezika, kulture, skupnega ozemlja in družbene organiziranosti, ki temelji na sorodstvenih vezeh. Večina teh ljudstev je kulturno in biološko uničenih, kar se je opravičevalo, da je to cena napredka in razvoja. Danes postajajo ta ljudstva zanimiva kot varuh ohranjanja kulturne in biološke raznovrstnosti, zakladnica znanja o naravi in ekologiji. **Ljudstva** so etnične skupine na višji stopnji družbeno ekonomskega razvoja, kjer sorodstveno povezanost nadomesti teritorialna povezanost z elementi skupne kulture. Značilna so za evropski razvoj; srednjeveška ljudstva fevdalne Evrope - zanje je značilno, da še ni oblikovana etnična zavest, ljudje se prepoznavajo kot pripadniki fevdalnega gospoda, kralja in prebivalci lokalne skupnosti, vasi, ki je zaprta in samozadostna zaradi naravnih proizvodnje; nimajo še standardiziranega jezika. **Narod** je politično ozaveščena etnična skupina, ki zahteva politično samostojnost in lastno državo, da lahko v njej uresniči kulturne, politične, gospodarske in druge interese. »Moderni narod je etnična skupina, ki se je oblikovala v Evropi z gosp. razvojem pod vplivom političnih sprememb ob koncu 18. stoletja. Ljudje se prepoznajo kot pripadniki naroda s subjektivnim občutenjem lastne narodnosti (ozaveščena etnija). **Značilnosti** naroda: razvita etnična zavest, ozaveščenost o skupnem poreklu in usodi, zavest o kulturnih posebnostih, skupen standardiziran jezik, politična ozaveščenost, politična ideologija nacionalizma, gospodarska organiziranost. **Nacija** je politično organiziran narod, ki uresničuje svoje politične, gospodarske in kulturne interese z vzpostavitvijo lastne države. Je narod, ki ima suvereno politično oblast nad določenim ozemljem znotraj katerega se odvija avtohtono kulturno in gospodarsko življenje. Pri oblikovanju nacionalnih držav nastopajo problemi določanja etničnih in državnih meja. **Družbeno-zgodovinski dejavniki in procesi oblikovanja sodobnih narodov**: **Kulturni dejavniki**: oblikovanje enotnega standardiziranega jezika ki ga je omogočila iznajdba tiska; nastanek knjižnega jezika je vzpodbujal protestantizem ki je zahteval branje Biblije v domačem jeziku; velik vpliv so pri oblikovanju enotnega jezika in narodne zavesti imele tudi izjemne osebnosti in intelektualna elita. **Gospodarski procesi**: razvoj kapitalizma v Evropi je z uveljavljanjem enotnega trga krepil občutek skupnih gospodarskih interesov in ciljev, ter s tem prispeval k oblikovanju nacionalne zavesti. Kapitalistični razvoj je razbil lokalno samozadostnost, omogočil prometne povezave in povečal mobilnost prebivalstva - migracije v mesta. **Politični procesi**: s francosko revolucijo je bila uknjena delitev na privilegirane sloje ki so edini pravi predstavniki naroda in deprivilegirane množice; ideja svobode, enakosti, bratstva je vzpodbujala zavest o pripadnosti narodu; izobraževalni sistem v enotnem jeziku je asimiliril manjše etnične skupine; centralistično vodenje vseh družbenih zadev. **Modeli oblikovanja nacji**: **Anthony D. Smith** opredeljuje 4 načine konstituiranja nacji; **Zahodni**: značilen za zahodnoevropske narode, pri katerih je že pred nastankom naroda obstajala močna centralizirana država, narod pa se oblikuje okrog glavnega etničnega jedra. Primer je notranji kolonializem; VB, Francija, Švedska, Španija, Rusija. **Imigrantski**: oblikuje se na vseh celinah, ki so jih kolonizirali Evropejci. Posamezne etn. skupine ustanovijo lastno državo, nato pa asimilirajo nove skupine imigrantov iz različnih kultur. Primer: S&J Amerika, Avstralija, Nova Zelandija. **Etnični**: srednja in vzhodna Evropa; značilen za etnije, ki so bile vključene v več etnične države; etnične skupine se zavedajo svojih etničnih posebnosti in postavljajo zahteve po avtonomiji, ozemlju, izobraževalnem sistemu, itd. **Kolonialni**: nastopa predvsem izven Evrope, kjer je skupna nacionalna država od zunaj vsiljena zelo različnim etničnim skupnostim, ki so velikokrat v konfliktnih in sovražnih odnosih. **Nacionalizem**: lahko je pozitiven ali negativen. **Pozitivni**: s tem označujemo polit. gibanja za osvoboditev dol.naroda izpod

tuje nadvlade. **Negativni**: označuje nasilje do drugih narodov s težnjo asimilacije/uničenja teh narodov zaradi pridobitve dol.ozemelskih ali ekonomskih koristi.